

VITEZI

Vitezi so od nekdaj opevani v raznih romantičnih knjigah in pripovedkah, kot ikona dobrega, kot nekaj kar predstavlja vse človekove pozitivne vrline in nima niti ene slabe. Toda ta predstava niti malo ne drži, temveč je nastala iz domišljije pisateljev, ki so jih predstavljali, kot romantične in zveste bojevnike za vero in grajske gospe. V resnici pa so bili vitezi zaradi posebnega položaja prepričani, da si lahko privoščijo tako rekoč vse, kar tudi so. Pod krinko, da branijo svete dežele, so osvajali mesta in dežele, pri tem pa so neusmiljeno pobivali tako muslimane, kot viteze s katerimi so bili na isti strani, razlike niso počeli niti med ženskami in otroki. Ropanje je bilo za njih način preživljanja, saj so pogosto ropali trgovce in jih na koncu tudi ubili.

Prva asociacija na besedo vitez je oborožen konjenik, če pa pogledamo natančneje je to bil poseben stan prebivalstva, ki je obstajal med 8. In 14. stoletjem in svoj višek dosegel v dobi križarskih vojn. Bili so skupina nižjega plemstva, ki je sestavljala plemiško konjenico in so se borili v križarskih vojnah. Njihovi glavni vrednoti sta bili boj za edino pravo vero in popolna zvestoba fevdalnemu gospodu. V času križarskih vojn je njihova naloga postala tudi ščititi šibke in slabotne. Pri tem pa niso bili mišljeni tlačani in hlapci, ki so resnično potrebovali pomoč, temveč predvsem lepe grajske gospe.

Posebna lastnost vitezov pa je bil njihov pogum, saj se ni redko zgodilo, da so se le trije vitezi napadli tudi do sto nasprotnikov.

Vitez je v fevd dobil zemljo, ki mu je omogočala toliko dohodkov, da si je lahko privoščil drago bojno opravo, orožje in je lahko vzdrževal konja. To pa ga je obvezovalo, da se je moral oborožen in na konju odzvati pozivu zemljiškega gospoda. Tako se na boj fevdalec nikoli ni odpravljal sam, temveč ga je spremljalo spremstvo, ki so ga sestavljali oboroženci in hlapci z njegovega gradu. Poleg tega pa so z njim v boj odšli tudi tisti vitezi, ki jim je sam dal fevd v last in njihovo spremstvo. Večji in bogatejši, kot je bil fevdalec, večja in uspešnejša je bila vojska, ki so jo sestavljali plemiči na konjih- vitezi in kot pehota njihovi spremljevalci, ter hlapci. Vsak vitez je varoval kmete, ki so delali na njegovi zemlji, te pa so mu v zameno dajali pridelke.

Opremljen je bil z železnim oklepom- polnem oklepom, ki je prekrival celega viteza in tudi njegovega konja. Čelada je pred obrazom imela gibljiv naličnik ali vizir, ozke line, ki so močno omejile vidno polje in oteževale dihanje, toda dobro ščitile obraz. Teža oklepa je bila takšna, da se je vitez še lahko bojeval tudi peš, če pa je padel iz konja, se ni mogel več pobrati in pomagati so mu mogle slugu, prav tako pa se je zgodilo, da če je padel v vodo je po vsej verjetnosti utonil. Njegovo orožje je predstavljalo več metrov dolgo kopje, ki mu je služilo za naskok, približno meter dolg meč za boj od blizu, ki je imel značilen velik ročaj in ga je vitez vihtel z obema rokama, budovan, ki so ga uporabili za razbijanje nasprotnikovega oklepa in za udrihanje po čeladah pehote in majhno močno bodalo, ki je bilo vedno na dosegu roke in zelo uporabno za zadajanje zadnjih smrtnih udarcev skozi reže nasprotnikovega oklepa. Prepoznavni znaki vitezov so bili: meč, ostroge, viteški pas in ščit z grbom. Prav grb pa je imel veliko vlogo, saj se vitezov, ki so bili celi prekriti z oklepom nerazpoznavni in so ta problem najprej rešili s tem, da so se barvali v določeno barvo, kasneje pa so izumili grb, ki si ga je določil vsak vitez sam, kasneje pa je ta grb ostal v družini in se prenašal iz očeta na sina. Vitezi so se bojevali večinoma in seveda popolnoma prekrito zaradi plena, ki jim je v primeru, da so premagali nasprotnika prinesel njegovo orožje, konja, oklep in celotno opremo, če pa so ga ohranili pri življenju so lahko za njega iztržili še visoko odkupnino.

Viteški naslov je bil deden in popolnoma odvisen od plemiškega rodu. Otrok se je najprej na domačem gradu učil računati, pisati in brati, v fantovskih letih- okoli 7 leta je postal paž in odšel na nek grad, kjer se je učil ravnati z orožjem, pravičnega obnašanja, ter se vsega, kar naj bi pravi vitez znal. S 14 letom je postal ščitonosel ali oporoda in hodil z gospodarjem

na lov in turnirje... Z 21. Leti pa je lahko postal vitez.. Preden pa je postal vitez je moral dokazati, da si to resnično zasluži; ali s preizkusom v viteških spretnostih ali pa je moral najprej v vojno, kjer se je izkazal. Sprejem v viteštvo je bila svečan dogodek, kjer je moral bodoči vitez najprej simbolično obleči celoten viteški oklep in sprejeti viteške znake, nato pa je sledil znameniti udarec z mečem po rami, kar je pomenilo, da je od tistega trenutka naprej pravi vitez. Nato je mladi vitez na domačem gradu nasledil očeta ali pa se pri drugih vladarjih trudil, da bi se izkazal in posledično dobil svojo zemljo, kar je bil tudi glavni cilj vsakega viteza; da si pridobi svojo lastno zemljo, s svojim gradom in čim več podložniki.

VITEŠKI REDOVI

Viteški rodovi so nastali v Palestini in Siriji, ter so bili branilci svetih dežel pred poganstvom. Združevali so značilnosti meniških rodov in viteškega stanu. Bojevniki se niso bojevali zase in za svoje cilje, temveč izključno za zmago vere.

Vsak red je imel svoje lastne značilnosti in redovni znak, po katerem je bil razpoznaven. Osnova le tega je bil križ in so ga nosili na ščitih in vrhnji obleki. V viteški red so lahko vstopili samo sinovi iz plemiških družin, od njih pa je bilo zahtevano, da so morali biti brezpogojno pokorni redu, pobožni, spolno vzdržni in osebno ubožni.

Pripadniki viteških redov so se delili na viteze- plemiškega rodu, služee brate- neplemiškega redu in duhovnike. Vsak red je bil odgovoren samo papežu, na vojnem pohodu pa so se podredili poveljniku pohoda in z željo po zmagi zatrli marsikatero slabo čustvo, ki se je rodilo v odnosu do drugih sovojščakov- ljubosumje, zavist....

Najpomembnejši viteški redi so bili:

Templjarji: (rdeč križ na belem polju) Ustanovili ga je osem francoskih vitezov leta 1119, ki so se obvezali, da bodo živeli v revščini, čistosti in ubogljivosti, ter da bodo varovali romarje. Njihovo ime je izpeljano iz Salomonovega templja, kjer je bil tudi sedež reda. Njihovo življenje je potekalo le med štirimi točkami; med molitvijo, duhovnimi vajami, postom in bojem. Po izgubi Izraela so se umaknili Tartus in leta 1291 v Francijo, kjer so delovali še do leta 1312, ko je papež na pobudo francoskega kralja red razpustil. Voditelja redu so sežgali na grmadi, vse njihovo imetje pa je pripadlo ivanovcem. Zakaj je red razpadel ni točno znano, velika verjetnost pa je, da zato, ker je celoten red, ki je bil osumljen homoseksualstva in kvartirstva, metal črno luč na vso Francijo in tako tudi na kralja.

Ivanovci ali red svetega Ivana: (bel križ na rdečem polju) Izšel je iz strežnega reda v bolnici svetega Ivana v Jeruzalemu, s tem da so vanj vstopili vitezi leta 1137. Prav njihova dobra organizacija pri negovanju in strežbi bolnikov je postala vzor za zahodnoevropske srednjeveške bolnišnice. Glavno pravilo njihovega redu je bila dejavna ljubezen do bližnjega v imenu Kristusa. Sedež so imeli v Akonu, ko pa je ta leta 1291 propadel, se je red preselil na Rodos in kasneje na malto, kjer se je tudi preimenoval v malteški red. Nekakšna oblika reda se je ohranila vse do danes in v katoliških deželah še vedno nosi ime malteški red, med tem ko so v evangeličanskih poimenovani kot ivanovci.

Nemški viteški red: (črn križ na belem polju) Nastal je leta 1190 v Jeruzalemu in člani le tega so lahko bili le Nemci. Že v 12. Stoletju je bil izjemno močan in bogat tudi v Evropi, njihov največji useph pa je bil spreobrnitev Prusije. Zavzemal je tudi Rusijo, Poljsko in Baltske države, toda je bil vedno premagan. Po letu 1466 je red postal vazal Poljske in bil leta 1809 dokončno ukinjen.

V Rigi je bil ustanovljen še **Red bratov meča**, nekaj redov pa je nastalo tudi v Španiji.

Naši vitezi so bili enostavno poimenovani kar po področju iz katerega so prihajali: tako smo imeli goriške, kranjski in štajerske viteze.

Slovenski vitezi so se izkazali predvsem z bitko pri Sisaku, kjer so (1593) skupaj z vojaškimi bojavniki premagali Turke.